

ՀՏԴ 712

ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ռ.Ե.Գևորգյան,

Ռ.Է.Ավագյան,

Տ.Ա. Քասարյան

ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՄԱՆ ԵՎ ԲԱՐԵԿԱՐԳՄԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԷԶԵՐԻՑ

Հոդվածում բարձրացվում են Երևան քաղաքի բարեկարգման և կառուցապատման հարցերը 1940-1990թթ. ընկած ժամանակահատվածում: Մանրամասնորեն քննարկվում է քաղաքի անապատային հատվածներում պուրակների և անտառային զանգվածների ստեղծման գործընթացը:

Ընդգծվում է Երևանի օդային ավազանի առողջացման և ազգաբնակչությանը էկոլոգիական և կենցաղային պայմաններով ապահովելու արդիականությունը:

Առանցքային բառեր. կանաչապատում, բարեկարգում, կառուցապատում, ծառապատում, մայրաքաղաք:

Հին Երևանում կանաչապատ տարածքները, որպես կանոն, պտղատու այգիներն էին, և բնակչության հիմնական զբաղմունքը եղել է այգեգործությունը: Միաժամանակ հարկ է նշել, որ 60-70 տարի առաջ Երևանն օդակոդ լեռնալանջերն ու տարածքները զրեթե լերկ էին, արևախանձ, կիսաանապատային տեսքով, անջրդի: Հյուսիսից և արևելքից փչող քամիները հողի մրրիկներ էին քշում քաղաքի վրա, մարդկանց բազում տհաճություններ պատճառում: Այդ տհաճություններից զերծ պահելու, քաղաքին լրացուցիչ թթվածնով ապահովելու նպատակով Երևանի քաղաքային իշխանությունների գործնական ջանքերով դեռևս նախապատերազմական տարիներին մայրաքաղաքի (բնակչությունը՝ 200 հազար մարդ) Սարի թաղի և Մարաշի անմշակ տարածքներում (300հա) հիմնվել են անտառային զանգվածներ:

Բարեբախտաբար, հետագա տարիներին ևս գտնվեցին պետական այրեր, ովքեր զրեթե անմնացորդ նվիրվեցին մեր մայրաքաղաքի կառուցապատման ու կանաչապատման գործին, և Երևանը ստացավ այն շքեղ ու անկրկնելի տեսքը, որով մինչև այսօր բոլորն են հիանում: Դրանք էին Հայաստանի Կոմկուսի Կենտկոմի առաջին քարտուղարներ Գրիգոր Հարությունյանը, Յակով Զարուբյանը, Անտոն Քոչինյանը, Կարեն Դեմիրճյանը, ովքեր բազմաբեղուն գործունեության համար արժանացան «Մեծ շինարարներ» անվանմանը:

Հայրենական պատերազմի նախօրյակին ըստ Երևանի հատակագծի սկսվեցին կառուցվել լայնահուն փողոցներ, հիմնվեցին նոր այգիներ, ինչպիսիք էին Ստալինյան (Մաշտոցի), Հոկտեմբերյան (Տիգրան Մեծի), Օրջոնիկիձեի (Արշակունյաց) պողոտաները, Կոմերիտմիության, Կիրովի անվան զբոսայգիները և այլն:

Հայրենական պատերազմի հաղթական ավարտից հետո մեր մայրաքաղաքի կառուցապատման, ծառատնկման ու կանաչապատման տարածքներն էլ ավելի ընդարձակվեցին: Սկսած 1947թ. առաջին ամիսներից մինչև 1954թ. քաղաքի առջև ծառացած խնդիրների կատարման գործում իր դերն ունեցավ քաղաքային խորհրդի նախագահ Եղիշե Վարդանյանը: Նա մեծ լուրս ներդրեց Երևանի բարեկարգման, բարեփոխումների ծրագրերի իրականացման գործում:

Լենինի պողոտայի կառուցապատվելը սկսվել էր պատերազմի նախօրյակին՝ կառուցվել էին մի քանի բնակելի շենքեր: Բայց պողատան վերջնականապես ձևավորվեց, կառուցվեցին մայրեր, կանաչապատվեց: Օրջոնիկիձեի և Հոկտեմբերյան պողոտաները սկսեցին հիմնովին կառուցապատվել: Ծիծեռնակաբերդը Երևանի բնական հրաշալիքներից է, սակայն մինչև 1950թ. այն լերկ էր. այդ ամսյի 132հա տարածությունը վերածվեց անտառային զանգվածի:

1949-1950-ական թվականներին հիմնվեց մեր քաղաքի հրաշալիքներից մեկը՝ Հաղթանակի զբոսայգին: Զբոսայգու ճեմուղիները ծածկվեցին կարմիր, կոշտ ավազով: Զբոսայգու 110հա տարածքը ձևավորվեց, կառուցվեց նաև լողավազան: Աստիճան առ աստիճան բարձրացավ Հաղթանակի կոթողը: Հետագայում, «Անհայտ զինվորի» հուշարձանի կառուցման հետ մեկտեղ, շքեղ արծաթափայլ եղնիկներով զարդարվեց հերոսների մայրուղին:

Եղիշե Վարդանյանի խորհրդով մանկական զբոսայգում կառուցվեցին աղբյուր-հուշարձաններ, զբոսայգիներ, պուրակներ՝ կենտրոններում կերտված հուշարձաններով, կոթողներով, լճակներով ու ցայտաղբյուրներով: Մեծ են նրա ծառայությունները ՀԿԿ Կենտկոմի, ՀՍՍՀ գիտությունների ակադեմիայի, Մատենադարանի, Հովհաննես Թումանյանի տուն-թանգարանի և Երևանի հպարտությունը հանդիսացող շատ այլ կառույցների իրականացման գործում:

Մայրաքաղաքում կյանքի բարեփոխումների երկրորդ՝ արմատական տեղաշարժ կարելի է համարել 1960-ական թվականները. Երևանի համար շատ խնդիրների իրականացման տեսակետից միանգամայն տեղին այդ տարիները կոչվում են «Ոսկե տարիներ»: Երևանի կենտրոնում, մանկական երկաթուղի տանող գետնուղու մուտքից մինչև քաղաքի գլխավոր պողոտան ընկած հատվածը հին ու կիսախարխուլ կավե շինվածքներից մաքրվեց, կանաչապատվեց և բարեկարգվեց: Մեծ գործերի իրականացման նախաշեմին Երևանի քաղխորհրդի գործկոմի նախագահ աշխատեց Գրիգոր Հովհաննեսի Հասրաթյանը, ով վաստակեց «Մեծ ճարտարապետ» անունը: Նրա անվան հետ կապվեց 1962-1975թթ. Երևանում կատարված բարեկարգման և կառուցապատման աշխատանքների կազմակերպումը:

Հին երևանցիները լավ են հիշում, թե ինչպես 1961թ.ԽՄԿԿ Կենտկոմի առաջին քարտուղար Նիկիտա Խրուշչովի Երևան գալու նախօրյակին Լենինի պողոտայի վրա դեպի մանկական երկաթուղի տանող Սպանդարյան (Արամի), Սվերդլով (Բուզանդի) փողոցների միջև ընկած մայրի շենքերը ծածկվեցին մակետով, որի վրա գրված էր՝ «Уберем в 1963 году»: Եվ իրոք, մինչև 1966թ. մանկական երկաթուղի տանող գետնուղու մուտքից սկսած մինչև Լենինի պողոտա

ընկած հատվածում գտնվող հին ու կիսախարխուլ կավե տները քանդվեցին և հիմնվեց այգի՝ ցայտաղբյուրներով և ծառերով: Դրանով Երևանում հիմնվեց Գլխավոր պողոտան: Այդ նույն ժամանակահատվածում սկսվեց Երևանի օդակաձև այգու հիմնադրումը:

Վերհիշենք Էրեբունի-Երևան տոնակատարության ծնունդը: 1967թ. ՀԿԿ Կենտկոմի և ՀՍՍՀ Մինիստրների խորհրդի համատեղ որոշմամբ ընդունվեց 1968թ. հոկտեմբերի երկրորդ կեսին տոնել Երևանի 2750 ամյակը, ինչը հետագայում ժողովրդի հիշողության մեջ մնաց որպես քաղաքին նվիրված ոչ միայն առաջին, այլև սիրված համաժողովրդական տոնակատարություն:

1968թ. հոկտեմբերի 20-ին տեղի ունեցավ Երևանի մշակութային կարևորագույն օջախներից մեկի՝ «Էրեբունի» արգելոց-թանգարանի և համանուն փողոցի հանդիսավոր բացումը: Երևանի 2750 ամյակի առթիվ Հայֆիլհարմոնիայի փոքր դահլիճի շենքի պատին հավերժացավ Խաչատուր Աբովյանի պղնձաձուլվ հարթաքանդակը, Նալբանդյան և Մելիք-Աղամյան փողոցների անկյունում տեղադրվեց Էրեբունու հիմնադրման սեպագիր արձանագրությունը, որն այժմ գտնվում է Երևան քաղաքի պատմության թանգարանի մուտքի մոտ, հոկտեմբերի 19-ին Լենինի հրապարակին հարող պուրակում սկսեցին ցայտել խորհրդանշական 2750 շատրվանները: Տոնակատարության նախապատրաստման օրերին բարեկարգման, կանաչապատման աշխատանքներ կատարվեցին մայրաքաղաքի բոլոր շրջաններում: Կենտրոնում հանրահայտ «Բուլվարն» ամբողջությամբ վերակառուցվեց:

1960թ. առաջին տարիներին պլանավորվեց Լենինի պողոտայի բարեկարգումն ու կանաչապատումը: Պողոտայից հանվեց, բացի Կիրովի (այժմ՝ Կորյունի) փողոցից, դեպի Բաղրամյան պողոտա գնացող տրամվայի գիծը: Մայրերի ողջ երկարությամբ ստեղծվեցին կանաչ գոտիներ. պողոտայի միջնամասում, երեկոյան անվտանգ երթևեկություն ապահովելու նպատակով անցկացվեց ասֆալտին ամրացված լուսատու ցանց: 2010 թ.-ի սկզբին անհրաժեշտություն առաջացավ ասֆալտապատել այդ հատվածը... վերացվեցին կանաչ գոտիները, հանվեցին նաև միջնամասի լուսատու լամպերը:

Հիացմունք պատճառեց Սայաթ-Նովա փողոցի հիմնովին վերակառուցումը՝ այն վերածվեց փողոց-բուլվար-թանգարան մայրուղու: Փողոցի ողջ երկարությամբ հիմնված կանաչապատ գոտիներում տնկվեցին վարդի թփեր, տարբեր հատվածներում տեղադրվեցին արվեստի արժեքավոր գործեր: Փողոցի սկզբնամասում տեղադրվեց Սայաթ-Նովայի աղբյուր-հուշարձանը, նախօրոք տարածքի հետնամասի խարխուլ տները քանդվեցին, ընդարձակվեց այգին: Երևանի հրաշալիքներից մեկի՝ Ալեքսանդր Թամանյանի հրաշակերտ արձանի ետևի մասում՝ սարալանջի վրա, սկսվեց Կասկադ կոչվող հոյակապ ճանապարհի շինարարությունը՝ իր աստիճանավանդակներով, ջրավազաններով, շարժասանդուղքներով:

Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատման 50 ամյակի տարելիցին երևանցին լավ նվեր ստացավ. ամբողջությամբ վերակառուցվեցին Լենինի հրապարակի շատրվանները, դրանք սկսեցին աշխատել լուսային և ձայնային էֆեկտներով: Այն առաջինն էր իր նորամուծություններով՝ ողջ Խորհրդային Միությունում:

1960-ական թվականներին Օպերայի շենքի վեհության «խոչընդոտներն» ամբողջությամբ վերացնելու համար Սայաթ-Նավա և Հովհաննես Թումանյան փողոցների միջնամասում, Տերյան փողոցին հարող մայրի հողաշեն տներն ամբողջությամբ վերացվեցին, կոթողի հարևանությամբ կառուցվեց «Կարապի լիճ»-ը:

1960-ականներին հիմք դրվեց Երևանի ապագա մետրոպոլիտենի կառուցմանը: Քաղաքապետ Գրիգոր Հասրաթյանը եղավ մետրոպոլիտենի հիմնման գաղափարի հեղինակը, որի շինարարությունը սկզբնական շրջանում ընթացավ որպես արագընթաց տրամվայի շինարարություն, իսկ 1977թ. ԽՍՀՄ կառավարության որոշմամբ այն վերածվեց մետրոպոլիտենի շինարարության [1]: Այդ ժամանակահատվածում կառուցվեց Եղեռնի հուշարձանը, «Հրազդան» մարզադաշտը: Մայրաքաղաքում հիմք դրվեց միամսյակների, որոնց շնորհիվ կատարվեցին ծառատնկման և կանաչապատման աշխատանքներ, բակերում, նույնիսկ կենտրոնական փողոցներում, տնկվեցին խաղողի վազեր, որոնք հետագայում մեծ շքեղություն հաղորդեցին քաղաքին:

Երևան քաղաքում տասը տարիների ընթացքում (1975-1985թթ.) հանրապետության բյուջեից միայն մայրաքաղաքի բարեկարգման և վերակառուցման համար ծախսվել է տարեկան միջինը 353 մլն ռուբլի (միաժամանակ միութենական կառավարությունից հատկացվել է տարեկան 20 մլն ռուբլի). մոտ երկու անգամ ավելի, քան հատկացվել է Հայաստանին մյուս հնգամյակները միասին վերցրած [2]: Միայն 1975-1985թթ. Երևանում հիմնադրվել է 660 հա կանաչ տարածք, տնկվել 2մլն 311 հազար ծառ և 2մլն 624 հազար թուփ, ճիմապատվել են 40հա թեք լանջեր, ռոռզման ցանցն ավելացել է 276 կմ-ով: Եվ այս բոլորը կատարվել է մայրաքաղաքում՝ ելնելով բնակչության կենսական պահանջներից, մարդու գոյատևման խնդիրներից: Բերենք Երևանում տարվող բազմաթիվ և բազմապիսի աշխատանքներից մի քանի կոնկրետ օրինակներ:

Գլխավոր պողոտայի 2-րդ հատվածում (Մ.Նալբանդյան և Ա.Խանջյան փողոցների միջև ընկած հատվածում) իրացվել են խարխուլ տները, բարեկարգվել, կանաչապատվել և ծառատնկվել են տարածքները, կառուցվել են բազմաթիվ գեղարվեստական շատրվաններ, ստեղծվել՝ ջրային մակերեսներ: Նմանատիպ բարեփոխումների շնորհիվ Օղակաձև զբոսայգու տարածքում՝ «Շախմատի տնից» մինչև «Ռոսիա» կինոթատրոնը, իրացվեց 3000 ընտանիքի բնակարան: Կասկադի շինարարությունն իրականացնելու համար իրացվեցին խարխուլ տներ, նմանատիպ աշխատանքներ կատարվեցին Ալեքսանդր Մյասնիկյանի արձանի շրջակա տարածքներում, հանրահայտ «Ֆլորայի» այգու տարածքում, քաղաքային խորհրդի շրջապատի՝ «Ցախի մեյդանի» տարածքում, հիմնադրվեց քաղաքապետարանի նոր շենքը: Մարզա-համերգային համալիրում (Ծիծեռնակաբերդում), Աջափնյակում՝ Հրազդանի կիրճին հարող տարածքում կառուցվեցին շատրվաններ, կանաչապատվեցին, ստեղծվեցին հանգստյան գոտիներ:

Մայրաքաղաքում բարեկարգման և բարեփոխման աշխատանքներում միշտ նկատվել է կազմակերպված, հետևողական ու սրտացավ աշխատանքը: Այս հարցում անուրանալի դեր

ունեցավ քաղաքապետ Մուրադ Մուրադյանը, որը 10 տարի գլխավորելով մայրաքաղաքի վերափոխումների ծրագրերը, իր աշխատանքային հարուստ փորձը ներդրեց Երևանի հոգսերի լուծման պատվավոր գործում: Նրա աշխատանքային հարուստ փորձը, կազմակերպչական մեծ ունակությունները հնարավորություն տվեցին Երևանի առջև դրված խնդիրները կատարել. մայրաքաղաքը դարձավ Խորհրդային Միության օրինակելի քաղաքներից մեկը:

Մայրաքաղաքի տոների նշանակալից փուլ սկսվեց 1983թ. ապրիլի 26-ին, երբ Կարեն Դեմիրճյանի նախաձեռնությամբ Կենտկոմի բյուրոն որոշեց «Էրեբունի-Երևան» տոնակատարություն անցկացնել ամեն տարի՝ հոկտեմբեր ամսվա երկրորդ կիրակի օրը: Լենինյան շրջանում «Էրեբունի-Երևան» տոնակատարության ծնունդ հանդիսացավ «Բանվորի» արձանի բացումը, և դրա ողջ շրջակայքի բարեկարգումը, Խորհրդային շրջանում՝ Ավան-Առինջ թաղամասում՝ «Ընտանիք» արձանը, Շահումյանի շրջանում՝ Կիևյան կամրջից Հալաբյան փողոցի շուրջ 300 մետր երկարությամբ մինչև Զանգվի ձոր ձգվող խոշոր հանգստյան գոտու ստեղծումը և այլն: Ահա ընդհանուր պատկերը. ընդամենը մեկ օրում, մեկ շաբաթօրյակի ընթացքում, քաղաքի այս խոշոր միջոցառմանը մասնակցեցին 503 հազար երևանցիներ, որոնց տրամադրության տակ էին 909 մեխանիզմ: Շաբաթօրյակի ընթացքում տնկվեց 87350 ծառ և 81500 թուփ: Բարեկարգվեցին և մաքրվեցին բազմաթիվ փողոցներ, պուրակներ, զբոսայգիներ, հավաքվեց մեծ քանակության մետաղյա ջարդոն¹:

Որպես ամփոփ պատկեր՝ նպատակահարմար է ներկայացնել 1975-1985թթ. մայրաքաղաքում կատարված բարեփոխումների նախադեպը չունեցող տվյալները:

Նշված ժամանակահատվածում Երևանում շահագործման են հանձնվել 4565000մ² օգտակար մակերեսով բնակելի տներ: Ստեղծվել են նոր բնակելի թաղամասեր՝ Նոր Նորքի 6-րդ, 7-րդ, 8-րդ թաղամասերը, 15-16-րդ թաղամասերը, Հարավ-Արևմտյան թաղամասը և այլն: Կառուցվել են 44 դպրոց՝ 43155 աշակերտ-տեղով, 52 մսուր-մանկապարտեզ՝ 17620 երեխա-տեղով, 19 հիվանդանոց, երկու կից կառույց՝ 3980 մահճակալ-տեղով, 4 շտապ օգնության կայան, 23 պոլիկլինիկա՝ 4370 հաճախորդի համար, Երևանում բացվել են նաև 10 հայ մեծանուն գործիչների արձաններ և այլն: Հիշենք նաև, որ Երևանում 1981թ. մարտի 7-ին շահագործման հանձնվեց Երևանի մետրոպոլիտենը: Այսօր Երևանի մետրոպոլիտենի երկարությունը կազմում է շուրջ 12,5կմ՝ իր 10 կայարաններով: Նախատեսվում էր Երևանի մետրոպոլիտենի երկարությունը հասցնել 47 կմ-ի՝ 36 կայարաններով:

Երևանի բարեկարգման և կանաչապատման, ինչպես նաև այլ աշխատանքների իրականացման գործում իրեն անմնացորդ նվիրեց 1985-1988թթ. Երքադգործկոմի նախագահ Էդուարդ Ավագյանը: Տարիների ընթացքում իրենց բարձրության վրա գտնվեցին Երքադգործկոմի նախագահի առաջին տեղակալներ Յուրի Զավադյանը, Սերգեյ Բայբուրդյանը, բարեկարգման գլխավոր վարչության պետ Վլադիմիր Ղազարյանը և կանաչապատման վարչության պետ Ռուսլան Զփլախյանը: Այդ ժամանակ ևս կենտրոնացված պլանավորման

¹ 1985թ. ապրիլի 13-ի Համաքաղաքային շաբաթօրյակի նյութեր:

պայմաններում, շատ բան կախված էր ղեկավարի նախասիրությունից ու պրպտող մտքից: Այդ հատկանիշներով էր օժտված նաև Խորհրդային շրջանի ղեկավար Պավել Սաֆյանը, որի նախաձեռնությամբ հիմնվեցին բազմաթիվ մեծ ու փոքր այգիներ, ծառուղիներ, պուրակներ, մեծ թափով բարեկարգվեց ողջ շրջանը և պատահական չէր, որ երախտապարտ բնակչության ցանկությունը հաշվի առնելով, 2003թ.-ին նախկին աշխատավայրի տարածքում վեր խոյացավ Պ.Սաֆյանի կիսանդրին:

1969թ. հոկտեմբերի 26-ին Երևանի Քաղխորհրդի նստաշրջանում մայրաքաղաքի զարգացման նոր գլխավոր հատակագծի քննարկման ժամանակ խնդիր դրվեց մեկ բնակչին ընկնող ընդհանուր օգտագործման կանաչ տարածությունները 7,6 մ²-ից հասցնել 22,3 մ²-ի: 1990թ. այն հասավ 23,5 մ²:

1992-1993թթ. ցուրտ տարիներին մարդիկ մայր բնությանը վիթխարի վնաս հասցրեցին. քաղաքի այգիների և մայրեզրերի շատ հատվածներում գրեթե ծառ չմնաց, 1940թ. հիմնված Սարի թաղի, Մարաշի 300հա կանաչ գոտիները հիմնովին վերացվեցին: Հետագայում բազմահարկ բնակելի շենքեր և շինություններ կառուցելու նպատակով հիմնովին վերացվեցին այգիներ, կանաչ տարածություններ և արդյունքում՝ մեկ բնակչին ընկնող կանաչ տարածությունը, ըստ քաղաքային իշխանությունների կողմից հրատարակված տեղեկության, այսօր հասնում է 4 մ²: Ըստ վիճակագրական տվյալների, վերջին 20 տարիներին քաղցկեղով, ինֆարկտով, թոքային և այլ հիվանդություններով տառապող մարդկանց թիվն աճել է 4-10 անգամ, ինչ խոսք, նաև «երկրորդ սննդի»՝ թթվածնի պատճառով:

Հիշենք, 10 տարվա ծառը ապահավում է թթվածնով 2-3 մարդու: Հիշենք ժողովրդի իմաստուն ասույթներից մեկը. «Մի տերև պոկելով՝ կյանքդ կարճացնում ես մեկ տարով, ճյուղը կտրելով՝ հաշվիր թե ձեռքդ ես կտրում, ծառը կտրելով՝ կտրում ես կյանքիդ ճամփան ու ճակատագիրդ»:

**Р.Е.Геворгян,
Р.Э.Авагян,
Т.А.Касарян**

ИЗ СТРАНИЦ ИСТОРИИ ЗАСТРОЙКИ И БЛАГОУСТРОЙСТВА ГОРОДА ЕРЕВАН

Поднимаются вопросы застройки и благоустройства г. Еревана на временном отрезке 1940-1990гг. Подробно рассмотренно создание парков, лесных массивов на месте городских пустырей Еревана.

Подчеркивается актуальность оздоровления воздушного бассейна г.Еревана и обеспечения населения экологическими, бытовыми условиями.

Ключевые слова: озеленение, благоустройство, застройка, древонасаждение, столица.

THE PAGES OF DEVELOPMENT AND IMPROVEMENT OF YEREVAN

The issues of development and improvement of Yerevan from 1940 to 1990 are revealed in the article. Creation of parks, woodlands in place of urban wastelands of Yerevan is considered thoroughly.

The relevance of air basin rehabilitation of Yerevan and the provision of environmental, social conditions are emphasized.

Keywords: *landscape gardening, improvement, development, planting of trees, capital.*

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1 **Գևորգյան Ռ.Ե.** Հավաքական ուժ [Հայաստանի պետական գործիչներ 1970-80թթ.]. Երևան
Էդիթ Պրինտ, 2005. 498 էջ:

2. **Հայաստանի** ազգային արխիվ. փաստաթղթեր:

Աշխատանքը իրականացված է ՀՀ պետական բյուջեից գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորմամբ «ՀՀ ջրային համակարգերի պահպանում, զարգացում և կատարելագործում» ծրագրի շրջանակներում:

Աշխատանքը իրականացված է ՀՀ պետական բյուջեից գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորմամբ «ՀՀ ճարտարապետական և շինարարական համալիրների կայուն զարգացման ուղիների բացահայտում, ճշգրտում, ներդրման առաջարկությունների և հանձնարարականների մշակում՝ մշտական մոնիտորինգի կիրառմամբ» ծրագրի շրջանակներում:

Գևորգյան Ռուդիկ Եգիշի (ՀՀ, ք. Երևան) - ԵՃՇՊՀ, Ի.Եղիազարովի անվ. ջրային համակարգերի պրոբլեմային լաբորատորիա, կ.գ.ա. հեռ. (010) 530088; բջջ. (094)772204 **Ավագյան Ռուբեն Էդուարդի ճ.թ.** (ՀՀ, ք. Երևան) - ԵՃՇՊՀ, Ճարտարապետության տեսության, պատմաճարտարապետական ժառանգության, վերականգնման և վերականգնման, գեղեցիկ արվեստի և պատմության ամբիոն, հեռ. (010) 562368 բջջ.(055)439113; **Կասարյան Տիգրան Անդրանիկի ճ.թ.** (ՀՀ, ք. Երևան) – ԵՃՇՊՀ, Ալ. Թամանյանի անվ. ճարտարապետության և շինարարության պրոբլեմային լաբորատորիա, գ.ա. հեռ. (010) 272992; բջջ. (094)011164.

Геворгян Рудик Егисевич (РА, г.Ереван) – ЕГУАС, пробл. лаб. водных систем им. И.Егiazарова, м.н.с., тел. (010) 530088, моб.: (094)772204; **Авагян Рубен Эдуардович к.архит.** (РА, г.Ереван) - ЕГУАС, кафедра теории архитектуры, реставрации и реконструкции историко-архитектурного наследия, изящных искусств и истории. тел. (010) 562368, моб.: (055)439113; **Касарян Тигран Андраникович к.архит.** (РА, г.Ереван) - ЕГУАС, Пробл. лаб. архитектуры и строительства им. Ал. Таманяна, научный сотрудник, тел.: (010) 272992; моб.: (094)011164.

Gevorgyan Rudik Eghish (RA, Yerevan)- YSUAC, Problem Laboratory of Water Systems after I.Eghiazarov, junior scientific worker, phone (010) 530088, cell: (094)772204; **Avagyan Ruben Eduard doctor of philosophy (PhD) in architecture** (RA, Yerevan)-YSUAC, Chair of theory of architecture, restoration and reconstruction of historical heritage, fine arts and history, cell phone: phone (010) 562368 cell:(055) 439113; **Kasaryan Tigran Andranik doctor of philosophy (Ph.D) in architecture**, (RA, Yerevan)-YSUAC, Problem Laboratory of Architecture and Construction after Al. Tamanyan, scientific worker, phone (010) 272992; cell: (094)011164.

Ներկայացվել է՝ 04.04.2013թ.

Ընդունվել է տպագրության՝ 11.04.2013թ.

